

Григорій Титаренко

ЗГАДУЮ МИКОЛУ ФЕОДОСІЙОВИЧА КАГАРЛИЦЬКОГО

*До річниці відходу за обрії
письменника М. Ф. Кагарлицького*

Мені випало щастя познайомитися і протягом п'яти років спілкуватися з цією непересічною людиною.

Саме тоді я розпочав збирати матеріали для книги про славного співака, несправедливо забутого нашого краянину Андрія Івановича Кикотя.

Добрий київський приятель пригадав, що в ті далекі часи, коли в столичному оперному театрі

Микола Кагарлицький (ліворуч) і Григорій Титаренко під час однієї із зустрічей. Фото. Київ, 16.06.2012

співав Андрій Іванович, там-таки працював завідувачем літературної частини Микола Федосійович. Цей товариш знайшов і номер домашнього телефону Кагарлицького та домовився через своїх друзів про нашу зустріч.

Звичайно, я письменника знав заочно. Читав його книгу «Листами, мов зорею, засвітилася» про Катерину Білокур, а зі щоденників Олеса Гончара довідався про трагедію, що спіткала Миколу Федосійовича на Хрещатику, коли він намагався захистити студентів від «беркутівців».

Було якось лячно телефонувати живому класикові та ще й, на жаль, не вельми здоровому, але бажання більше дізнатися про Андрія Кикотя пе-

реважило, і я набрав номер. Микола Федосійович запросив до себе...

Пам'ятаю нашу першу зустріч. Звісна річ, розмова йшла про Андрія Івановича Кикотя. Треба сказати, що непросте прізвище Кикоть за радянських часів дуже постраждало. Спочатку в Києві його зрусифікували, і з Кикотя зробився Кікоть, а відтак писалося Кікотем, Кіктєм. Тоді мою увагу на це звернув саме Кагарлицький. Потім я не раз чув, як ревно захищав він чистоту рідної мови.

Хоч про Андрія Івановича я дізнався тоді небагато, та Кагарлицький дав мені рекомендацію до Туркевича, який тоді завідував літературною частиною столичного оперного театру. Василь Дмитрович пізніше люб'язно ознайомив мене з архівом Андрія Кикотя.

Якось так склалося, що наші зустрічі з Миколою Федосійовичем стали регулярними. Енциклопедично освіченого оповідача було дуже цікаво слухати. Він розповідав про трагедію співака Михайла Донця і причетність до неї Івана Паторжинського, а також про те, як поквиталася дружина Донця з Паторжинським. Одного разу він зачитав вірш Володимира Сосюри про ці події:

Дивлюсь крізь марево заграв...
Донець. Я в опері стрічав
Його з дружиною. Як любка
Вона була йому тих днів.

Ішов, як голуб, між стрільців,
Донець. І з ним його голубка.

Його за голос я любив.
Не тільки я – усі любили!
Але орлу відбили крила
В годину горя і боїв...

Невже не покара відплата
За генія потвору-ката!

За смерть братів він має знижку
І навіть пенсійну книжку.

Годі й думати, що його могли надрукувати за радянських часів.

Якось письменник поділився зі мною, що його покійний батько був сотенним в отамана Зеленого,

Панство Кагарлицьких – Микола Феодосійович та Ольга Зіновіївна. Фото. Київ, 16.06.2012

а сам він наразі пише книгу, яку назвав «Україна, батьку, у нас одна». Жаль, не судилося авторові довести її до друку. Це сьогодні робить дружина письменника. Із нетерпінням чекаю її виходу.

Свою книгу про Катерину Білокур Микола Феодосійович побудував за листами художниці. Відомо, що кілька робіт мисткині перед Другою світовою війною передала в Полтавський художній музей, а під час окупації їх утратили. Є листи про це в Катерини Василівни. Якось при зустрічі я сказав письменнику, що картини ті знайшлися. Микола Феодосійович просіяв від радості і дуже схвилювався. Тоді я йому розповів, що втрачені роботи художниці випадково в сільському клубі знайшов і повернув у Полтавську картинну галерею подвижник музейної справи, мистецтвознавець, реставратор, художник, а на той час і директор Полтавської картинної галереї Кім Григорович Скалацький. Тоді ж і передав книжку Скалацького про Катерину Білокур із дарчим написом від автора Кагарлицькому. Відтоді став постійним човником у їхньому спілкуванні – передавав від одного до другого книги, публікації чи просто вітання. Ця місія була приємною, адже їхні відносини були щирими і плідними.

Микола Феодосійович постійно жартував. Приміром, пропонував випити трошки віскі з кавою, поки дружина відсутня. Мовляв, він хоче скористатися цією можливістю, і при цьому говорив, усміхаючись: «Хіба ж ми не козаки?»

Остання моя зустріч із Миколою Феодосійовичем відбулася 02.09.2015 р. Я приїхав до Києва і від друзів довідався про тяжкий стан здоров'я письменника, зателефонував пані Ользі – дружині Миколи Феодосійовича, передав йому вітання. Вона запропонувала відвідати хворого в лікарні. Мої побоювання, що це зашкодить її чоловікові, розвіяла тим, що він майже весь час спить. Дивно, коли ми зайшли з нею до палати, Микола Феодосійович не спав, а усміхнувся до мене і мовив: «Дайте свою руку». Відчув слабкий потиск. Дружина пішла до лікарів, залишивши нас удвох. Коли вона

За переглядом полтавських мистецьких новодруків. Фото. Київ, 01.09.2014

повернулася, чоловік її ніби заснув. Здавалося, що мої короткі відвідини стомили хворого, і ми залишили його на самоті. Так сталося, що я був останнім, хто спілкувався з Миколою Феодосійовичем. Того вечора він відійшов за обрій життя.

На третій день ми прийшли провести в останню путь невтомного трудівника. Прикро було, що він так рано пішов від нас, адже міг зробити ще дуже багато для красного письменства України, а ще більш прикро, що за життя подвижника держава так і не вшанувала його належним чином.

Чув, ніби є пропозиція назвати одну з вулиць у Києві іменем Кагарлицького. Тішу себе надією, що в цій благій справі нам допоможе декомунізація. Дай то, Боже, щоб не скінчилося все це одною балачкою.

Анонс

Готується до друку книга письменника Миколи Феодосійовича Кагарлицького «Україна, батьку, у нас одна». Вона складатиметься із двох частин. У другій частині зібрані спогади сучасників Миколи Феодосійовича, які знали його і спілкувалися з письменником.